

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Янаки Боянов Стоилов

за дисертационния труд на Симеон Ефимов Гройсман
на тема „Морал и юридическа валидност според съвременния
правен позитивизъм”
за получаване на образователната и научна степен „доктор”
по професионално направление 3.6. Право /Теория на
държавата и правото. Политически и правни учения./

Дисертационният труд е по основна и в същото време
актуална за общата теория на правото тема. Тази тема е
новост за българската правна теория.

Дисертацията съдържа увод, изложение, подразделено в
три глави, заключение и библиография на използваната
литература – общо в обем от 292 страници. Цитирани са 264
източника, почти по равно разпределени между тези на
кирилица и латиница – предимно книжни, но и специализирани
електронни издания.

Прави впечатление много доброто познаване и използване
на множество автори и съчинения с оглед на
изследователските задачи, които си поставя авторът.

В разработването на темата са съчетани
общотеоретичният подход и критиката на съвременните
правни учения. Изследването на темата предполага поставяне
на изначални за философията и теорията на правото въпроси
като паралела между естественоправния и позитивноправния
подход. Така дисертацията става полезен обзор и анализ на
фундаментални въпроси, при това на високо академично ниво,

който е полезен за интересуващите се от класическата и съвременната обща теория на правото.

Симеон Гройсман дава свой принос в анализа на философските корени на правния позитивизъм и на неговите основни съвременни проявления – келзианството и хартианството. Той изследва малко засягани у нас проблеми като спора между инклузивния и ексклузивния правен позитивизъм.

Авторът прави принос в методологическите насоки, чрез които общата теория на правото осъвременява своя поглед към морала. Заетата релативистка метаетическа позиция по отношение на съдържанието на моралните изисквания кореспондира с избрания позитивистки подход. С. Гройсман сполучливо отбелязва, че значение за правото има не моралът въобще или смятаният за общоприет морал, а официалният политически морал, към който правото препраща.

Дисертантът подкрепя разбирането, че в една правна система освен типичните за развитите системи институционални критерии за валидност има и допълващи ги, „резервни”, бих казал още спомагателни критерии за юридическо валидиране на правни последици. Към тях се отнасят моралните критерии като външни по отношение на правната система. По-нататък, когато се разграничава валидността на едно правило от неговата приложимост това твърдение не звучи толкова категорично. „Така, когато правото предписва на съдията съобразяването на морален критерий, то просто му възлага едно дискреционно правомощие – да намери и приложи нравствената норма, без да превръща

морала в критерий за валидност или неговите норми в част от правната система.”

Сполучливо е представена връзката между юридическата дискреция и правните принципи. Реферираният труд приема, че границите на дискрецията са определени, регулирани от самите правни норми.

Споделям мнението, че правните принципи са юридически обвързващи стандарти за поведение. Те са част от правната система и като такива имат юридическа валидност. Според мен обаче правните принципи не винаги носят морално съдържание или поне тези, които определяме като специалноюридически или правно-технически.

Разработването на толкова обширна и сложна тематика не може да не предизвика допълнителни въпроси и дори възражения. Например спецификата на правото не е в неговата институционалност /такава притежава всеки вид социални норми/, а в специфичната за него институционалност, наричам я организационна заради държавата, а в този смисъл тя е вторична за разлика от общностната, първичната при морала и обичая.

В структурно отношение дисертацията не е достатъчно балансирана. Подготвителната част /основните използвани понятия/ заема половината от изследването, а същинската част – моралът и юридическата валидност и приложението на морала за решаване на т. нар. сложни дела – другата половина.

С. Гройсман се самоопределя като категоричен привърженик на правния позитивизъм, което показва включително чрез резервите си към позитивисткия

инклузивизъм. Но по същество, както повечето съвременни представители на двете основни течения в правната теория – на позитивното и на естественото право, той също прави компромис като допуска възможността нормите, които противоречат на официалния политически морал, да бъдат обезсилени в един последващ момент. Тук на помощ идват правните принципи, включително конституционните, защото те пренасят морални постулати, но вече като част от правната система.

Рецензираният труд е сериозно постижение в областта на общата теория на правото. Той е посветен на тема, която позволява авторът да представи виждането си по редица основни категории в правната теория. Това той прави с висок интелект, широта на познанията и задълбочен анализ. Работата съдържа приноси, които са отбелязани в представеното становище. В съответствие с посочените мотиви предлагам научното жури да приеме решение Симеон Ефимов Гройсман да получи образователната и научна степен „доктор по право” за дисертацията „Морал и юридическа валидност в съвременния правен позитивизъм”.

26. 07. 2016

Доц. д-р Янаки Стоилов